

‘Wie goed kijkt wordt beloond’

Parque via (Enrique Rivero Huerta) Beta past op een kast van een huis in het hart van Mexico City dat de rijke, blanke eigenaren hopen te verkopen. Al zijn dagen zien er hetzelfde uit; toch hoopt Beta dat het huis nooit wordt verkocht. Ogenscheinlijk eenvoudige, maar diepgravende karakterstudie van de in Spanje geboren Enrique Rivero, op het festival van Locarno bekroond met het Gouden Luipaard en de persprijs.

★★★★★

Native Dancer (Guka Omarova) *Baksy*, de opvolger van Guka Omarova's festivalhit *Schizo* (2004), is een prikkelende parabel over de terugkeer van het sjamanisme in een islamitische gemeenschap in een uithoek van Kazachstan. Omarova laat traditie botsen op de vooruitgang; sjamanen, met gangsters en bokkers, en combineert magisch realisme met het idioom van de gangsterfilm. ★★★★★

The Hungry Ghosts (Michael Imperoli) Alle hoofdpersonen uit het speelfilmdebuut van de New-Yorkse acteur en scenarioschrijver Imperoli (bekend door zijn rol in *The Sopranos*) bevinden zich in een crisis, en verlichting is ver weg. De openingsfilm van het festival is een ambitieus, knap geacteerd drama dat nog wat scherpte mist. ★★★★★

Involuntary (Ruben Östlund) Feilloze mozaïekfilm over groepsdwang en groepsge drag. In vijf afzonderlijke, strak vormgegeven verhalen stelt de Zweedse regisseur Östlund scherpe vragen over beïnvloeding en eigen verantwoordelijkheid, zonder te zwaar op de hand te worden. Wanneer zijn seksspelletjes niet grappig meer? En mag een feestvarken de pret bederven? ★★★★★

Het complete oeuvre van de Zwitser Peter Liechti is in Rotterdam te zien: van zijn essays tot zijn kunstenaarsportretten. En zijn nieuwe film *The Sound of Insects*, over zelfmoord door verhogering. ‘Voor mij werkt de herhaling meditatief.’ **Door Jan Pieter Ekker**

The *Sound of Insects – Record of a Mummy* begint in de sneeuw. Van grote afstand is te zien hoe een lichaam naar een ambulance wordt gedragen. Een vrouwenstem vertelt dat een jager een jaar geleden in een hut van plastic zeilen op een bijna ondoordringbare plek in een afgelegen bos een mummie heeft gevonden. En dat er tussen zijn benen een dagboek lag. ‘According to a true story’, melden de begintitels.

Wat volgt, is een secuur verslag over een doodswens. Beelden van frisgroene blaadjes en bomen. Op de geluidsband klinkt het vrolijke gefluit van vogeltjes. Dan begint een mannenstem te vertellen, zonder al te veel emotie: ‘Dag 1. 7 Augustus. Ik ben gestopt met eten. Voor het laatst iets gegeten in een snackbar in de stad. Hoewel het mijn laatste maal was, lukte het me niet om meer dan anders te eten. Het was goedkoop, dus ik had geld over. Dat heb ik in de flipperkast ge-gooit.’

De naamloze man vertelt over de muziek die hij op zijn radio hoort, over zijn steeds heftiger hoofdpijn en maagkrampen, en over zijn leven, dat hij onbetekend noemt. Na een dag of dertig schrijft hij dat hij trots is dat hij iets doet dat niemand hem na zal willen doen. Na vijftig dagen – de man was vastbesloten na veertig dagen dood te zijn – schrijft hij dat het belachelijk is dat hij nog steeds leeft. ‘Ik verdien een plek in het *Guinness Book of Records*.’ Op dag 62 is zijn laatste, korte teken van leven. ‘Er is licht.’ Ruim honderd dagen later wordt hij, een mummie nog slechts, gevonden. Bij toeval. Niemand had naar hem gezocht; niemand had hem gemist.

Welkom in de wereld van Peter Liechti. De Zwitserse filmmaker, scenarioschrijver, cameraman en producent, die op het Rotterdamse filmfestival wordt geëerd met een retrospectief, hoopt dat zijn intuïtieve beeldenstroom de kijker laat meevoelen met de onbekende man. ‘Als het goed is, wil je dat hij slaagt. Niet omdat je hem haat, maar juist omdat je van

hem houdt. Dat vind ik interessant: dat je je identificeert uit empathie, niet uit sympathie. Dat de kijker begrijpt dat dit zijn kans is speciaal te zijn. Dat dit zijn kans is het leven te ervaren. Door dood te gaan kan hij het leven ervaren. Hij kwam helemaal niets tekort, was goed opgeleid, en had vrienden en vriendinnen. De man was niet boos op de wereld, niet ontslagen of teleurgesteld in de liefde. Hij wilde alleen maar dood. Zijn eenzaamheid is niet verbonden met de wereld om hem heen, maar existentieel van aard.’

Peter Liechti (1951, St. Gallen) studeerde kunstgeschiedenis in Zürich, en is sinds 1983 bij diverse filmprojecten betrokken als schrijver en cameraman. In 1984 maakte hij zijn eerste eigen experimentele Super-8-film, *Sommerhügel*. Sindsdien heeft hij een eigenzinnig oeuvre opgebouwd van experimentele documentaires, essays, kunstenaarsportretten (van het Zwitserse musique concrète-duo Voice Crack en van de Zwitserse kunstenaar Roman Singer), fictiefilms en combinaties van al deze genres.

Zijn muziekmovie *Kick That Habit* was in 2005 tijdens het IFFR te zien in Witte de With; Liechti's enige echte speelfilm *Marthas Garden*, een winterse film noir in gloedvol zwart-wit, dong in 1998 in Rotterdam mee naar de Tiger Awards. Zijn documentaire *Hans im Glück*, waarin Liechti verslag doet van zijn pogingen om te stoppen met roken, werd in 2003 genomineerd voor de Joris Ivens Award op het Amsterdamse IDFA.

The Sound of Insects, die op het IFFR in wereldpremière gaat, is een bewerking van *Miira ni narumade* (‘totdat ik een mummie ben’), een kort verhaal in dagboekvorm van de Japanner Masahiko Shimada. Dat verhaal is weer gebaseerd op de waargebeurde geschiedenis van een veertigjarige man die zelfmoord pleegde door verhogering. ‘De tekst drukt alles uit wat ik vind en voel over de tijd waarin we leven. Over mijn culturele onbehagen; mijn gevoel nergens heen te gaan’.

Peter Liechti: een groot hoofd met stoppeltjes waar het

Peter Liechti

The Sound of Insects – Record of a Mummy

niet kaal is. Twee grote zilveren ringen in zijn linkeroor. Helblauwe ogen, waar hij zijn lichtblauwe spijkerblouse en spijkerbroek bij uit lijkt te hebben gekozen. En een stem die zachter klinkt dan je bij zijn postuur zou verwachten. Hij formuleert bedachtzaam, in zijn kleine, tikje sjofele kantoor in Zürich.

Hij leerde het verhaal van de mummie vijf jaar geleden kennen via een cd van de Japanse musicus en componist Otomo Yoshihide. Liechti kreeg hem van zijn vriendin, en was direct diep onder de indruk van de registratie van de performance met Oostenrijkse kunstenaars.

Hij werkte destijds nog aan een andere film, maar het idee voor *The Sound of Insects* nestelde zich als een zaadje in zijn hoofd. Vanaf het begin af aan had hij een vastomlijnd idee hoe hij de wereld van de mummie wilde verbeelden. 'Het bos is zijn realiteit. Dat heb ik gefilmd in HD. Daarnaast heb je zijn herinneringen aan de stad, die langzaam minder worden en aan het einde van de film totaal zijn verdwenen. Als derde laag zijn er zijn verlangens en herinneringen; zijn dromen en hallucinaties. Die laatste categorieën bestaan vooral uit Super-8-beelden, een deel nieuw geschoten en een deel afkomstig uit mijn archief.'

Hij wilde niet te veel uitleggen en interpreteren, zegt Liechti, maar juist ruimte laten voor de verbeelding van de kijker. 'Het zijn natuurlijk mijn beelden en mijn associaties, maar het gaat niet om mij en wat ik bij de beelden voel. Een goed beeld is persoonlijk, niet privé. Privé-beelden zijn saai; daar voelt het publiek niets bij, daar kan het zich niet mee identificeren. Ik ben op zoek gegaan naar archetypische beelden, waar we allemaal op reageren. Het haar van een vrouw in de wind, bijvoorbeeld. Dat is op de rand van kitsch, maar tegelijkertijd raakt het je, doet het iets met je. Hetzelfde geldt voor de zon en palmbomen, voor beelden van land-

'Iedereen mag vinden wat hij wil, maar ik wil wel begrepen worden'

schappen, van vliegtuigen of teddyberen. Die roepen bij iedereen direct bepaalde associaties op, terwijl ik toch de enige ben die er die ene speciale band mee heeft.'

Tijdens de montage hield Liechti diverse screenings om te controleren of zijn bedoelingen wel voldoende duidelijk werden. 'Dat doe ik altijd. Ik maak precies wat ik wil, doe absoluut geen concessies, iedereen mag vinden wat hij wil van mijn films, maar ik wil wel weten of ik word begrepen.'

Aan één ding wenste hij vast te houden, wat anderen er ook van vonden. Liechti wilde geen dag overslaan; het publiek moet alle dagen meebeleven. 'Als je bij hem weggaat, creëer je afstand. Je laat hem alleen, en gaat dan kijken of hij er nog is. Ik wil het publiek juist dwingen om bij hem te blijven. Het publiek moet hem worden; daarom zie je hem ook niet. Er zullen mensen zijn die de herhaling als saai ervaren. Voor mij werkt het meditatief, soms zelfs hallucinatief. Als het goed is, raak je in een soort trance. Je moet er even de tijd voor nemen om

The Sound of Insects – Record of a Mummy

Carte blanche

Op verzoek van het IFFR stelde Peter Liechti een programma samen met films die hem hebben beïnvloed. Daarin zijn onder meer opgenomen: *Dimanche à Peking* (Chris Marker, 1956), *My Village* 2007 (Wang Wei, 2008), *Letter From a Yellow Cherry* (Naomi Kawase, 2003), *Glitterbug* (Derek Jarman, 1994), *Null Sonne, No Point* (Nicolas Humbert en Werner Penzel, 1997), *Der Lauf der Dinge* (Peter Fischli en David Weiss, 1987), *Operator* (Matthew Walker, 2007), *Puppetboy* (Johannes Nyholm, 2008) en *Balifilm* (1997) en *Picture of Light* (1996), beide van Peter Mettler.

lijks bekendheid buiten Japan. Dat vind ik zowel jammer als onterecht. Ik ben er zeker van dat er een veel groter publiek is dat ervan kan genieten. Daarom ben ik ook zo blij dat het Rotterdamse filmfestival een retrospectief aan mijn werk wijdt. En trots. Ik beschouw Rotterdam als een van de interessantste en opwindendste filmfestivals ter wereld.'

Omdat zijn oeuvre zo compact is, gaf het festival Liechti carte blanche om een aantal werken van anderen te selecteren die in het licht van zijn eigen werk interessant zijn. 'Toen ik het verzoek kreeg een programma samen te stellen, was mijn eerste reactie dat ik films wilde laten zien van vrienden en van jonge Zwitserse filmmakers. Maar ik ken eigenlijk helemaal geen goede films van jonge Zwitserse filmmakers.'

Liechti koos onder anderen voor oudgedienden als Chris Marker en Derek Jarman ('De films die me het meest hebben beïnvloed, heb ik gezien toen ik jonger was'), de jonge Chinees Wang Wei, die hij leerde kennen toen hij vorig jaar een documentaireworkshop gaf in China, en Peter Mettler, die de indringende voice-over insprak van de Engelse versie van *The Sound of Insects*. 'Peter en ik kennen elkaar goed. Maar ook Mettler is niet bepaald jong en hij is ook geen Zwitser. Hij is Canadees, zijn werkwijze is uitermate Amerikaans. Toch vind ik hem een geweldige filmmaker. Ik heb alleen wat moeite met zijn new age-achtige invalshoek. Zijn films zijn me soms wat al te esoterisch.'

Hij had de indruk dat ze in Rotterdam een beetje teleurgesteld waren over zijn lijst, omdat er zoveel oude films op staan. Liechti heft zijn handen ten hemel: 'Maar je kunt van een 58 jaar oude filmmaker toch moeilijk verwachten dat hij met allemaal jong en fris werk komt aanzetten? Ik mis het overzicht wat er vandaag de dag precies gebeurt; ik ben filmmaker, geen programmeur.' ●

Filmografie Peter Liechti

The Sound of Insects
- *Record of a Mummy* (2009)
Hardcore Chambermusic (2006)
Namibia Crossings (2004)
Hans im Glück (2003)
Marthas Garten (1997)
Signers Koffer (1996)
A Hole In The Hat (1991)
Zündschnur (1990)
Grimsel (1990)
Kick That Habit (1989)
Tauwetter (1987)
Théâtre de l'Espérance (1987)
Ausflug ins Gebirg (1986)
Senkrecht/Waagrecht (1985)
Sommerhügel (1984)

zijn wereld binnen te gaan. Als je dat niet doet, kom je er niet in, dat realiseer ik me. En als je het wel doet, dan beloof ik dat je er iets voor terugkrijgt, dat je weldadig wordt beloond.'

Het filmklimaat mag er niet op vooruit zijn gegaan sinds Liechti films begon te maken (zijn vorige lange film, *Namibia Crossings* uit 2004, trok in Zwitserland nog geen 1.500 bezoekers; toch vulde Liechti op een subsidieaanvraagformulier voor *The Sound of Insects* '20 duizend' in bij het verwachte aantal bezoekers), zijn houding is nog steeds dezelfde. 'Toen ik *Kick That Habit* maakte over Voice Crack of *Signers Koffer* over de beeldend kunstenaar Roman Signer werden zij beschouwd als moeilijke, ondoordringbare kunstenaars. Niemand begreep wat ze precies deden, alleen wat specialisten in de art-scene. Ik wilde hun kunst in de bioscoop brengen; toegankelijk maken voor een groter publiek. Hetzelfde wil ik nu weer. De cd van Masahiko Shimada is alleen bekend in de avant garde-scene; het verhaal van Shimada geniet nauwe-